

Organization for Security and Co-operation in Europe  
Mission in Kosovo

**REAGOVANJE U VIDU IZVEŠTAJA: ODGOVORI NA  
SLUČAJEVE PORODIČNOG NASILJA ZBOG SMRTI  
G-ĐE. ZEJNEPE BYTYÇI -BERISHA**

Organizacija za Evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) Misija na Kosovu, je zabrinuta zbog slučaja ubistva g-đe. Zejnepe Bytyçi – Berisha pa je napisala ovaj izveštaj kako bi naglasila hitnu potrebu za potpunom implementacijom pravnog okvira za zaštitu žrtava porodičnog nasilja na Kosovu. OEBS je prethodno izveštavao o zabrinutostima u vezi sa primenom Zakona o zaštiti od porodičnog nasilja ( ZZPN).<sup>1</sup> Ovaj izveštaj naglašava pozadinu slučaja g-đe. Bytyçi – Berisha i praćen je diskusijom o obavezama Kosova prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i dužnostima i odgovornostima kosovske policije i tužioca u vezi sa porodičnim nasiljem. Ovaj se izveštaj završava nizom preporuka za rešavanje problema porodičnog nasilja na Kosovu.

### *Pozadina slučaja*

23. oktobra 2015 godine, lice ženskog pola, g-đa. Zejnepe Bytyçi-Berisha je izbodena na smrt, navodno od strane svog supruga, nakon što je nekoliko godina pre toga bila predmet porodičnog nasilja. Suprug g-đe. Bytyçi – Berisha ima istoriju nasilja u porodici i krivično delo. U 2002., suprug g-đe. Bytyçi-Berisha je proglašen krivim za deloporodičnog nasilja nad svojom suprugom i izrečena mu je mera uslovne zatvorske kazne u trajanju od 6 meseci.<sup>2</sup> U 2008., u odvojenom incidentu koji nije povezan sa porodičnim nasiljem suprug g-đe. Bytyçi-Berisha je osuđen za ilegalno posedovanje oružja i kažnjem novčanom kaznom od 300 € .

U 2012., g-đa Bytyçi-Berisha je pokušala da izvrši samoubistvo. Istraga je otvorena od strane policije zbog pokušaja samoubistva, kako bi se utvrdilo da li je bilo ili nije bilo krivičnog ponašanja. U svojoj izjavi, u to vreme, g-đa. Bytyçi-Berisha je izjavila da je prijavila policiji sedam ili osam incidenata porodičnog nasilja koje je njen suprug počinio nad njom i njihovom 11-njom ćerkom. U svojoj izjavi ona je naglasila da ništa nije urađeno od strane policije. Dalje je dodala da je i ona izložena fizičkom maletretiranju svoga supruga godinama i da je dan pre nego što je ona pokušala samoubistvo, njen suprug primenio silu nad njihovom ćerkom. U predmetnom slučaju ove istrage postoje fotografije koje evidentno pokazuju da je njena ćerka zadobila fizičke povrede. Kako je g-đa. Bytyçi-Berisha objasnila u svojoj izjavi, njen pokušaj samoubistva je nekim delom uzrokovan njenim ubeđenjem da nema gde da se vrati. Pokušaj samoubistva je bio krajnji napor da se zatraži pomoć Kosovskih institucija.

Zaključujući da je g-đa. Bytyçi-Berisha stvarno pokušala da izvrši samoubistvo i da je povrede koje je zadobila nanela sama sebi, policija je odlučila da slučaj treba da se zatvori. Predmet slučaja je bio podeljen sa tužilaštvom koje takođe nije preduzelo nikakve radnje Pored pokušaja samoubistva, prethodne istorije porodičnog nasilja njenog supruga i njegovih ilegalnih radnji kao i izveštaja i dokaznih fotografija o porodičnom nasilju u domaćinstvu g-đe. Bytyçi-Berisha ni jedan momenat ne ukazuje da je policija ili pak tužilaštvo preduzelo dalje radnje u ovom slučaju. Takve radnje su trebale da uključe: istagu o porodičnom nasilju u domaćinstvu g-đe. Bytyçi-Berisha; savetovanje g-đe. Bytyçi-Berisha o meri zaštite koju treba da traži od suda u skladu sa članom 13 i 14 ZZPN; hitno prosleđivanje slučaja jedinici za zaštitu žrtve<sup>3</sup>, koja je u sklopu kancelarije tužioca i ovlašćena je da traži zaštitu za žrtve

---

<sup>1</sup> OEBS-ov Izveštaj : *Hitne naredbe mere zaštite u slučajevima porodičnog nasilja* (Jun 2011) ; takođe vidi OEBS-ov izveštaj *Presuđivanje u peticijama za mere zaštite u slučajevima porodičnog nasilja na Kosovu* (Mart 2012), stav 22.

<sup>2</sup> U 2003 g-đa. Bytyçi-Berisha je dala izjavu CSR - koji pruža pomoć njenoj porodici - i izjavila da nema više problema u njenom kućnom okruženju i da se situacija sa njenim suprugom normalizovala.

<sup>3</sup> Zakon br. 03/L-182 o Zaštiti od porodičnog nasilja, 10.avgust 2010.

porodičnog nasilja, uz saglasnost žrtve, ili upućivanje žrtve centrima za socijalni rad (CSR) koji mogu da traže naredbu o zaštiti za maloletna lica.<sup>4</sup>

CSR u Suvoj Reci je dobio predmet slučaja od policije o pokušaju samoubistva g-đe. Bytyçi-Berisha ali tek tri nedelje nakon pokušaja samoubistva. CSR je već nekoliko godina bio upoznat sa situacijom žrtve i njene porodice zato što je porodica bila korisnik socijalne pomoći a takođe su bili informisani da je u 2002., suprug žrtve bio nasilan prema njoj. U razgovoru sa službenicima CSR novembra 2015., OEBS je informisan da je CSR obezbedio pomoć ćerki žrtve nakon incidenta u 2012. Međutim, ova pomoć nije bila dokumentovana i OEBS nije mogao da pronađe ni jedan dokaz da je mera zaštite tražena, za ćerku g-đe. Bytyçi-Berisha.

#### *Obaveze u skladu sa Evropskim sudom za ljudska prava (ESLJP)*

Postoji obilje sudskih primera iz prakse Evropskog suda za ljudska prava koji naglašavaju da vlasti imaju obavezu da zaštite pojedince od porodičnog nasilja u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i fundamentalnim slobodama iz člana 2 (pravo na život), člana 3 (zabrana protiv torture, nehumanog i degradirajućeg tretmana) i člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života).<sup>5</sup> Države imaju “primarnu dužnost da obezbede pravo na život, stavljajući na prvo mesto efektivne krivične zakonske odbredbe, kako bi sprečile počinjenje krivičnog dela protiv lica koje je zaštićeno izvršnom zakonskom mašinerijom za prevenciju, supresiju i kažnjavanje zbog kršenja ovakvih odredbi”.<sup>6</sup> Evropska konvencija za ljudska prava je direktno primenjiva na Kosovu a samim tim i u isto vreme ista pozitivna obaveza obavezuje kosovske vlasti.<sup>7</sup> Na osnovu primera iz zakonske prakse ESLJP, da bi se pozitivna obaveza pojavila mora da se utvrdi da je institucija znala ili je trebala da zna da postoji realni i trenutni rizik za život neidentifikovanog lica od krivičnih dela trećeg lica i da su oni propustili da preduzmu mere u okviru svojih moći, a razumljivo je, da se od sudije očekuje da izbegne taj rizik.<sup>8</sup> Na osnovu informacija koje su dostupne OEBS-u u 2012., kosovska policija i tužioc jesu propustili da preduzmu razumne mere i pored realne i neposredne pretnje po život g-đe Bytyçi – Berisha.

#### *Obaveze Kosovske Policije i Tužioca*

Na Kosovu, kada se incident porodičnog nasilja prijavi policiji, policija ima posebnu obavezu, a u skladu sa ZZPN, da zaštiti žrtvu i spreči dalje nasilje. U skladu sa ZZPN, kosovska policija treba da odgovori na bilo koju prijavu koja je u vezi sa delima porodičnog nasilja ili pretnje da će se takvo delo počiniti.<sup>9</sup> U skladu sa standardnim operativnim procedurama za zaštitu od porodičnog nasilja na Kosovu (SOP porodičnog nasilja) koje je izdato u 2013: “Kosovska policija, kao neko ko prvi reaguje, je obavezna da pruži informacije žrtvama, da žrve vodi kroz proces i da obavesti ostale učesnike.” Postupajući kao neko ko prvi odgovara, od policije se traži, ne samo da istraži potencijalno krivično delo nego, da koristi razumne mere kako bi zaštitila žrtvu kao što je: informisanje žrtve o njenim pravima, uključujući i pravo da žrtva traži meru zaštite koja je u skladu sa članom 13 ZZPN i koja obavezuje sud da donese zahtev u roku od 24 sata ; informisanje žrtve o pravnim,

<sup>4</sup> Član 13 ZZPN.

<sup>5</sup> Prva rečenica člana 2(1) Konvencije nalaže državi ne samo da se uzdrži od namernog i nezakonitog oduzimanja života nego i da preduzme odgovarajuće korake da štiti živote onih koji su pod njenom jurisdikcijom (vidi *L.C.B v. Ujedinjeno kraljevstvo*, 9. jun 1998, par. 36).

<sup>6</sup> *Kontrova v. Slovakia* (7510/04), 31. maj 2007, par 49.

<sup>7</sup> Član 22 ustava, 15. jun 2008. Takođe vidi član 53 ustava koja daje vrhovnu vlast standardima koje je postavio Evropski sud za ljudska prava.

<sup>8</sup> *Osman v. the United Kingdom*, 28. oktobar 1998, par. 116, i *Kontrova v. Slovakia*, par 49;

<sup>9</sup> Član 24(1) ZZPN.

psihološkim i ostalim uslugama pomoći koje su dostupne; i hitno informisanje ostalih relevantnih učesnika, uključujući i jedinicu za zaštitu žrtve a posebno i CSR u slučaju da je dete umešano.<sup>10</sup> Policija takođe treba da napiše izveštaj o incidentu u kojem će naglasiti da li je krivično delo počinjeno ili nije počinjeno kao i da žrtvi dostavi kopiju izveštaja.<sup>11</sup>

Pored osiguravanja zaštite za žrtvu, policija je dužna, u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku (ZKP)<sup>12</sup>, da preduzme brojne radnje i da počinioca porodičnog nasilja dovede pred lice pravde. Nakon dobijanja informacija o sumnjivom krivičnom delu od policije se traži da sprovede istragu i utvrdi da li je krivični postupak opravdan i da preduzme *sve neophodne* korake za prikupljanje relevantnih informacija koje mogu da budu od koristi u krivičnom postupku. Na osnovu prikupljenih informacija i dokaza, a ukoliko postoji razumna sumnja da je sumnjivo krivično delo počinjeno, policija treba da sastavi policijski krivični izveštaj i da ga dostavi tužilaštvu. Ukoliko policija utvrdi da krivično delo nije počinjeno, policija i dalje ima obavezu *da pošalje odvojeni izveštaj tužiocu u kojem će objasniti da nije bilo osnova za policijski krivični izveštaj.*<sup>13</sup>

U toku ovih početnih istražnih koraka policija i tužioc rade zajedno ali, policija sada u skladu sa ZKP ima više autonomije nego po Privremenom zakonu o krivičnom postupku (PZKP)<sup>14</sup> jer su tada najraniji koraci istrage bili odgovornost tužioca.<sup>15</sup> Nakon dobijanja krivičnog izveštaja tužioc ima nekoliko dostupnih mogućnosti: može da odbaci krivični izveštaj; da zahteva da policija prikupi dodatne informacije, ukoliko informacije u izveštaju nisu dovoljne; da inicira istragu na osnovu krivičnog izveštaja ili da direktno donese oputnicu.<sup>16</sup> Ukoliko tužioc dođe do saznanja u vezi sa dokazima o počinjenju drugog krivičnog dela u toku istrage on ili ona može da inicira odvojenu istragu zbog novog krivičnog dela ili da postojeću istragu proširi.<sup>17</sup> Porodično nasilje nije odvojeno delo u krivičnom zakonu.<sup>18</sup> Dela porodičnog nasilja se obično krivično kvalifikuju kao "laka telesna povreda" koja je počinjena nad ranjivom žrtvom" po članu 188(3) krivičnog zakona. Treba pomenuti da tužioc ima dužnost da istraži i krivično goni ova krivična dela *ex officio*.<sup>19</sup>

### *Zaključak*

U suprotnosti sa pravnim okvirom koji se primenjuje na Kosovu - uključujući i međunarodne standarde koji su tu uključeni – izgleda da ni jedan korak predviđen ZKP i ZZPN u slučaju g-đe. Bytyçi – Berisha nije preduzet od strane policije i tužilaštva. G-đa. Bytyçi-Berisha i njena ćerka su izgleda bile prepuštene i ostavljene bez ikakve zaštite, koja se pruža u skladu sa zakonom za žrtve porodičnog nasilja iako su, policija i CSR znali nasilničku prošlost supruga g-đe. Bytyçi-Berisha. Policija je takođe imala razumnih osnova da posumnja da se porodično nasilje dogodilo na osnovu dokaza u predmetu slučaja kao i delom istrage o pokušaju samoubistva g-đe. Bytyçi-Berisha. Izgleda da nikakvi odgovarajući koraci nisu preduzeti da se istraži potencijalno počinjenje krivičnog dela od strane supruga g-đe. Bytyçi-Berisha ni od strane policije niti od strane tužilaštva. Ni jedan jedini krivični izveštaj, ni u jednom trenutku nakon osude u 2002., nije pomenuo slučaj porodičnog nasilja koje je izvršio suprug g-đe

<sup>10</sup> Član 24(3) i (4) ZZPN.

<sup>11</sup> Član 24(4) ZZPN.

<sup>12</sup> Zakon br. 04.L – 123 o krivičnom postupku, 1. januar 2013.

<sup>13</sup> Član 69(1), 70(2), 81(1) i (4) ZKP.

<sup>14</sup> Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova, UNMIK /REG/2003/26, 6. Jul 2003.

<sup>15</sup> Član 70(2) ZKParticle član 200(2) i (3) PZKP. Takođe *vidi* Vodič kroz ZLP, p. 45.

<sup>16</sup> Član 83 i 101(2) ZKP. Tužiocima imaju iste tužnosti u skladu sa PZKP(*vidi* član208-209 PZKP).

<sup>17</sup> Član 103(4) ZKP (*vidi* član 222(2) PZKP).

<sup>18</sup> Zakon br. 04/L-082, Krivični zakon Kosova, 1. Januar 2013.

<sup>19</sup> Član 49 ZKP(*vidi* član 6 PZKP).

Bytyçi-Berishe. Relevantne institucije su izgleda suviše suzile pogled na njihove uloge i odgovornosti u ovom slučaju fokusirajući se više na raščišćavanje osnovne istrage – ili drugim rečima, utvrđujući da li je pokušaj samoubistva g-đe. Bytyçi-Berishe samostalno nanet – pre nego da holistički odgovore na široka pitanja nasilja u domaćinstva uz odvojenu istragu kroz navode o porodičnom nasilju.

OEBS smatra da ovaj slučaj nije jedini slučaj u kojem su vlasti propustile da na odgovarajući način odgovore na incidente nasilja u porodici. OEBS redovno nadgleda slučajeve u kojima su žrtve tražile od suda zaštitnu meru koja je osnovana pretnjom porodičnim nasiljem fizičkim ili psihičkim; drugim rečima na osnovu osnovne koje su pokazivale krivično delo od strane izvršioca. U ovim slučajevima OEBS je retko zapazio da su paralelni krivični postupci vođeni čak i kada je mera zaštite naknadno odobrena i kada postoji razumna sumnja za krivično delo.<sup>20</sup> Ovo može da znači propust da se ispravno koordiniše i sprovede holistički pristup slučajevima porodičnog nasilja od strane relevantnih vlasti koje su u to uključene, obezbeđujući na taj način i zaštitu za žrtve i kaznu za počinioce. Kao jedan primer, OEBS je uočio da ne postoji adekvatno praćenje zaštitnih mera (na primer od strane jedinice za zaštitu žrtve ili kosovske policije) kako bi se osiguralo da krivični postupak započne onda kada se ustanovi razumna sumnja.<sup>21</sup> Jednostavno, razgovori sa osobljem CSR u 2015 godini, prosto pokazuju da CSR isključivo dobija informacije o slučajevima porodičnog nasilja od strane sudova a ne od kosovske policije. S toga ne izgleda da policija obavlja svoju ulogu prvog odgovarača koja je predviđena SOP porodičnog nasilja koji kaže “Vođenje žrtve kroz proces i informisanje ostalih aktera [Sic].” OEBS je konačno uočio da kašnjenja postoje u saslušanjima za hitne zaštitne mere u slučajevima porodičnog nasilja. U samo 7 od 13 slučajeva koji su nadgledani u toku 2013 i 2015 zahtev za hitne mere zaštite je izdat u roku od 24-nog obaveznog vremenskog okvira.

### Preporuke

- U skladu sa svojim obavezama po pravnom okviru Kosova, kosovska policija treba da na odgovarajući način ispita žalbe koje se tiču porodičnog nasilja i da podnese krivični izveštaj tužiocu ukoliko postoji razumna sumnja da je krivično delo počinjeno;
- Tužioci bi trebalo da pažljivo razmotre slučajeve nasilja u porodici u kojima policija nije smatrala da je krivični postupak opravdan;
- Kosovska policija, tužioci, jedinica za zaštitu žrtve, centri za socijalni rad i sudovi treba da poboljšaju saradnju kako bi osigurali da žrtve porodičnog nasilja dobiju potrebnu zaštitu i da se počinioce suoče sa krivičnim postupkom;

---

<sup>20</sup> U periodu od 2013 i 2015 OEBS je nadgledao 94 civilna slučaja u kojima su žrtve podnosile molbu za zaštitne mere na osnovu dela pretrnji I porodičnog nasilja koje je bilo izvršeno nad njima. U samo 28 slučajeva je policije napisala krivični izveštaj protiv počinioce za počinjenje navodnog dela porodičnog nasilja.

<sup>21</sup> Takođe vidi Vladavina prava Evropske Unije, Misija na Kosovu, Odgovor policije I tućioca na porodično nasilje na Kosovu (2015),strane51-53 (predstavljanje primera slučaja, slučaj ‘X’, koji beleži serije incidenata iz stvarnog života koja su se javila u kontekstu nasilničen porodične veze. U avgustu 2014., osumnjčeni je navodno napapo žrtvu na javnom mestu. Kosovska policija za ovaj incident nikada nije poslala krivični izveštaj tužilaštvu I optužnica do danas nije podignuta u vezi sa ovim incidentom. Dalje, civilni sudija je izjavio da on/ona ne dobijaju povratne informacije ukoliko se civilna ili krivična procedura koja se tiče iste žrtve I navodnog polčinioca dogode simulatano”) dostupno na [http://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/Libri\\_Final.pdf](http://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/Libri_Final.pdf).

- Kosovska policija treba hitno da obavesti centre za socijalni radu vezi sa svim delima porodičnog nasilja a posebno ukoliko je dete umešano i treba takođe da obavesti jedinicu za zaštitu žrtve;
- Razmotriti primenu standarda operativne procedure za zaštitu od porodičnog nasilja na Kosovu kako bi se osiguralo da efektivni mehanizmi saradnje budu prisutni koji bi pomogli žrtvama porodičnog nasilja.
- Sudovi treba da poštuju 24-no ograničenje za izdavanje hitne zaštitne mere.